

ƏLƏSGƏR TALİBOĞLU

ŞƏRURDAN BAŞLANAN YOL

(tədqiqat - araşdırma)

Naxçıvan Muxtar Respublikasının tərkibinə daxil olan rayonların içərisində Şərur rayonunun özünəməxsus yeri vardır. Ərazisinin böyüklüyünə, torpağının münbitliyinə, barına-bəhərinə görə digər rayonlardan çox fərqlənir.

Muxtar Respublikanın digər rayonlarından fərqli olaraq Şərur rayonunun Azərbaycan aşığı şeirinin inkişafında da yeri ayrıcadır. Çünki ustad sənətkarımız Aşıq Ələsgərin ustası əgər Aşıq Alı olmuşdursa, Aşıq Alının da ustası Şərur elindən olan Ağ Aşıq Allahverdi (Qara Osman oğlu - Kosacan kəndi) olmuşdur. "Ağır Şərili", "Yüngül Şərili" kimi saz havalarının adları da məhz, bu torpaqla, bu diyarla bağlı olmuşdur.

Tarixən olduğu kimi ötən əsrdə də Şərur torpağında saza-sözə böyük dəyər verilmişdir. Gənclik illərimizdə yorulmadan, sevə-sevə dinlədiyimiz Aşıq Həmidin (Danzik kəndi), Ağ Aşığın (Aşıq Usub- Sədərək kəndi), Aşıq Hüseyn Arpaçaylının, Aşıq Əli Şəhriyarlının, Aşıq Əlinin (Aralıq kəndi), Aşıq Nəsibin (Axaş kəndi) simaları göz önümüzə canlandığı kimi, xatirələri də qəlbimizdə yaşamaqdadır. Şərur torpağında bu gün də saza, sözə böyük dəyər verilməkdədir.

Aşıq poeziyamızın, aşıq sənətinin inkişafında Qurbani, Aşıq Abbas Tufarqanlı, Xəstə Qasım, Aşıq Alı, Aşıq Ələsgər kimi klassik kişi sənətkarlarımızla yanaşı, Aşıq Sona, Aşıq Pəri, Aşıq Həmayıl, Aşıq Bəsti kimi qadın sənətkarlarımızın da böyük rolu olmuşdur. O cür qadın sənətkarlardan biri də XX əsrdə Şərur torpağında doğulmuş və şöhrəti Azərbaycandan çox-çox uzaqlara yayılmış

Aşıq Nabatdır.

Aşıq Nabat (Nabat Paşa qızı Cavadova) 1914-cü ildə Şərur rayonunun Parçı kəndində (o kənd indi Xanlıqlar kəndinə birləşdirilib) yoxsul bir ailədə dünyaya gəlmişdir. Çox erkən yaşlarından anasını itirən bu qız atasının himayəsində böyümüşdür. Aşıq Nabatın məlahətli və əsrarəngiz səsinin olması hər kəsin diqqətini özünə cəlb etmişdir. Dədə Qorqud timsallı nuranı ağsaqqal babaların söylədiyi ovsunlu dastanlar, ağbirçək nənələrimizin şirin-şəkər nağılları onun ruhunu saz-söz üstündə kökləmişdir və Aşıq Nabat nağılı, Aşıq Nabat dastanı da beləcə yaranmış, dildən-dilə, ağızdan-ağıza düşmüşdür.

Aşıq Nabatın ailə qurmaq sevdası onu sevmədiyi bir insana zorla vermək istədikləri üçün baş tutmamışdır. Bu hadisə ona böyük təsir etdiyindən Aşıq Nabat Şərurda duruş tapa bilməyib Qarabağa getməli olur. O, 1934-cü ildə Bərdəyə gəlir. Burada məclislərdə oxuduğu zaman Aşıq Ələsgərin qardaşı oğlu Aşıq Musa ilə tanış olur, onunla birlikdə el məclislərində iştirak edə-edə saz, söz sənətinin sirrlərinə dərinlən yiyələnir. Eyni zamanda Xan Şuşinski, Seyid Şuşinski, Zülfü Adıgözəlov və Qurban Pirimov kimi ustadlarla bir yerdə xanəndəlik edir.

Aşıq Nabat 1937-ci ildə Yevlax şəhərinə köçür, burada Borsunlu Məzahirin aşıqlar dəstəsinə qoşulur. Sevdalı Həsən, Pərvanə Həsən, Aşıq Əsəd, Aşıq Saleh və Aşıq Teymur kimi gözəl aşıqlarla tanış olub, onlarla birlikdə məclislərə gedir. 1938-ci ildə aşıqların ikinci qurultayına nü-

mayəndə seçilir. 1940-cı ildə may ayında Moskvada Azərbaycan ədəbiyyatı və incəsənəti ongünlüyündə iştirak edir və sevimli şairimiz Səməd Vurğunun "Danışaq" adlı qoşmasını ilk dəfə burada oxuyur. Hələ 26 yaşında Kremlin səhnəsində uğurla çıxış edən Şərurun bu nəğməkar qızının səsi-sorağı Azərbaycanın sədlərini aşmış olur. 1954-cü ildə "İzvestiya" qəzetində onun haqqında geniş məqalə yazılır və həm də şəkili verilir.

məşğul olmuşdur. Sevimli şair, filologiya elmlər namizədi, dosent Məhərrəm Cəfərlinin yaxından köməkliyi və redaktorluğu ilə "Aşıq Nabat" kitabçasını çap etdirib oxuculara ərməğan etmişdir. İstedadlı şair Budaq Təhməz aşığın keşməkeşli həyatını və könül dünyasını əks etdirən "Aşıq Nabat" adlı lirik-romantik bir poema da yazmışdır. Bununla da o, Aşıq Nabat şəxsiyyətinə və yaradıcılığına olan sevgisini poetik bir dillə, dərin məhəbbətlə əks etdirmişdir. Şair, eyni zamanda, 1982-ci ildə Şərur rayonunun Siyaqut kənd orta məktəbində Aşıq Nabatın yubileyini təşkil edib keçirmişdir. Hətta görkəmli aka-

demik İsa Həbibbəyli də o zamanlar həmin yubileydə iştirak etmişdir.

Bir filoloq, bir ziyalı, bir şair, hər şeydən əvvəl isə, aşıq poeziyasının vurğunu olan bir oxucu kimi Aşıq Nabatın şeirlərini incələdikcə heyrtlənməyə bilmirsən. Bir daha anlayırsan ki, Aşıq Nabat heç də sıradan biri olmamışdır. Qurbani, Abbas Tufarqanlı, Xəstə Qasım, Dədə Ələsgər bulağından su içən aşıq mükəmməl söz sahibidir. Onun şeirlərindəki fikir dolğunluğu, poetik ifadə tərzini, aşıq şeirinə məxsus duruluq və axar adamı valeh etməyə bilmir. Aşığın şeirlərində yurd sevgili, yurd həsrətli hisslər daha üstünlük təşkil edir. Bu da səbəbsiz deyil. Gənclik illərindən doğulduğu Şərur torpağından ayrı düşən bir aşıqdan bundan savayı, daha nə gözləmək olardı ki?!.....

demik İsa Həbibbəyli də o zamanlar həmin yubileydə iştirak etmişdir.

Bir filoloq, bir ziyalı, bir şair, hər şeydən əvvəl isə, aşıq poeziyasının vurğunu olan bir oxucu kimi Aşıq Nabatın şeirlərini incələdikcə heyrtlənməyə bilmirsən. Bir daha anlayırsan ki, Aşıq Nabat heç də sıradan biri olmamışdır. Qurbani, Abbas Tufarqanlı, Xəstə Qasım, Dədə Ələsgər bulağından su içən aşıq mükəmməl söz sahibidir. Onun şeirlərindəki fikir dolğunluğu, poetik ifadə tərzini, aşıq şeirinə məxsus duruluq və axar adamı valeh etməyə bilmir. Aşığın şeirlərində yurd sevgili, yurd həsrətli hisslər daha üstünlük təşkil edir. Bu da səbəbsiz deyil. Gənclik illərindən doğulduğu Şərur torpağından ayrı düşən bir aşıqdan bundan savayı, daha nə gözləmək olardı ki?!.....

demik İsa Həbibbəyli də o zamanlar həmin yubileydə iştirak etmişdir.

*Taleyin hökmüylə gələn qardaşlar,
İtirmişəm tapın ellərim mənim.
Çərxi-fələk saldı məni toruna,
Ağlamır, lal olub dillərim mənim. -*

deyəən aşıq öz hisslərini, öz duyğularını nisgilli bir dillə ifadə edərək "Yaxşıdır" rədifli gəraylısında son nöqtəni belə qoyur:

*Qürbət eldə xan olunca,
Öz yerimdə qul yaxşıdır.*

Doğulduğu torpağa varlığı ilə bağlı olan Aşıq Nabat illərlə yurd deyə-deyə yanib yaxılır.

*Taleyin hökmüdür belə,
Məni atıb eldən-elə.
Dərviş olub düşdüm dilə,
Bu dünyada, bu dünyada.*

*Nabat, harda qaldı elin,
Oğulsuz bükülüb belin.
Lal olub danışmır dilin,
Bu dünyada, bu dünyada.*

Dərviş olub eldən-elə düşən aşığın yurd sevgisi zaman keçdikcə səngimək bilmir.

Könlüm axır Vətən sarı. -

deyən bu insanın həsrəti günü-gündən daha da artır, onu Vətənə sarı çəkir.

Klassik aşıq poeziyamızın ənənələri, ifadə formaları Aşıq Nabatın şeirlərində də öz bədii həllini dolğun şəkildə tapmışdır.

*Al yaşıl geyinib tirmə bağlayın,
Bənzəyin qubaya-qaza, gözəllər.*

*Ağ buxağa gül-bənövşə düzərsiz,
Gərdən çəkib bağrın başın üzərsiz.
Sığallanıb toy-düyündə gəzərsiz,
Bu hal çox yaraşır sizə, gözəllər.*

Gözəllərə bu cür gözəlləmə deyən aşıq özünü də unutmur.

*Həqiqət yolunda mən bir səyyadam,
Günəşli ölkəmə baxdıqca şadam.
Cəfakeşəm, yorulmamış Fərhadam,
Nabat meylin salıb saza, gözəllər.*

"Açılmamış soldu güllərim mənim". - deyən Aşıq Nabat daima taleyindən şikayətlənir. Lakin bunu elə bir formada, elə bir dillə ifadə edir ki, istər-istəməz heyrlənməyə bilmirsən.

*Dörd bir yanıq qaranlıqdır, adadı,
Fələk tutub qollarımdan budadı.
Aman, qoyma, o dəryada, sudadı,
Qərq olub dəryada batan baxtımı.-*

deyən aşıq sonda isə "Paytaxtı yan üstə çönən mən oldum" -deyir.

Bütün ustad aşıqlarımız kimi Aşıq Nabat da bayatı janrına müraciət etmiş, özünəməxsus orijinal bayatılar yarada bilmişdir.

*Mən aşıqəm üz üşər,
Bu dərdən can üzüşər.
Bülbül qanad tərpadər,
Külək əsər, üz üşər.*

*Əziziyəm ağam, gəl,
Ölməmişəm sağam, gəl.
Boynumda qəm zənciri,
Yolunda dustağam, gəl.*

Aşıq Nabatın bu kitabçada Aşıq Hüseynlə verilmiş birgə deyişməsinə aşıq şeirinin mükəmməl nümunələrindən biri kimi qiymətləndirmək düzgün olardı.

*Aşıq Hüseyn
Aşıq Nabat, götür sazı deyişək,
Düz ilqardan, sədaqətdən danışaq.
Şairlərin sənətindən söz açaq,
Görünməmiş məharətdən danışaq.*

*Aşıq Nabat
Şair qardaş, sən qələmlə, mən sazla,
Əlli yaşlı bu bahardan danışaq.
Min dil açıb Azərbaycan torpağı,
Tükənməyən arzulardan danışaq.*

Aşıq Nabatın Şərurdan başlayan sənət yolu Azərbaycanın hər bir elini, obasını, bütövlükdə Vətən torpağını qarış-qarış gəzərək dolaşdı və sonunda qəlblərə, onu sevən könüllərə köçdü və orada da yaşamaqdadır.

Di gəl ki, Aşığın adını həyatda əbədləşdirmək, xatirəsini yaşatmaq üçün Şərurda onun adını daşıyacaq bir küçə, bir uşaq bağçası və ya bir məktəb olsaydı necə də gözəl olardı? Yəqin ki, bununla əlaqədar düşünənlər nə zamansa tapılacaqdır.

Şərurdan başlanan sənət yolunun yolçusu olan Aşıq Nabatın sazı yüksəklərə qaldırması Azərbaycanda qadın aşıqları sırasında onun da özünə layiq yerinin olmasını göstərən ən böyük amillərdən biridir.